

φίλος

φίλος, ο, θηλ. **φίλη, η**, ουσ. [*<αρχ. φίλος*], ο φίλος. **1.** ο γκόμενος, ο εραστής, ο ερωμένος: «αυτός που βλέπεις, είναι ο φίλος της τάδε || μπορείς να την κολλήσεις, γιατί, απ' ό,τι ξέρω, δεν έχει φίλο». (Λαϊκό τραγούδι κάπου θα σμιζουμε, να καθαρίσουμε, κι αν έχεις τώρα **φίλο** άλλο, κάπου το άχτι μου θα βγάλω). Με τη λ. φίλος, γίνεται και το εξής λογοπαίγνιο: *φίλος έδωσε σε φίλο τριαντάφυλλο από φίλο κι είπε ο φίλος εις τον φίλο μην το δώσεις σ' άλλο φίλο.* **2.** το θηλ. **η φίλη**, η ερωμένη, η γκόμενα: «δεν πάει πουθενά, αν δεν έχει μαζί του και τη φίλη του || τον είδα με τη φίλη του να κάνει βόλτες στα μαγαζιά». **3.** στην κλητ. **φίλε**, προσφώνηση σε άτομο που δε γνωρίζουμε το όνομά του: «πώς μπορώ να πάω, ρε φίλε, σ' αυτή τη διεύθυνση;». Υποκορ. **φιλαράκι, το** (βλ. λ.) και **φιλαράκος, ο** (βλ. λ.). (Ακολουθούν 39 φρ.)·

- *αγάπα το φίλο σου με τα ελαττώματά του*, (συμβουλευτικά ή προτρεπτικά) αποδέξου το φίλο σου με τις όποιες αδυναμίες μπορεί να έχει: «η πραγματική φιλία είναι ανυστερόβουλη, γι' αυτό αγάπα το φίλο σου με τα ελαττώματά του»·

- *αλάργα φίλε*, βλ. λ. [αλάργα](#)·

- *άλλοι κάνουν φίλους, κι άλλοι κάνουν φίδια*, έκφραση απογοητευμένου ανθρώπου που συνεχώς αποτυχαίνει οικτρά στους φιλικούς του δεσμούς·

- *αν δεν έχεις φίλο, είσαι μ' ένα χέρι*, ο φίλος είναι ανεκτίμητος θησαυρός: «μη ζεις σαν κούτσουρο, κάνε γνωριμίες, πιάσε έναν φίλο, γιατί, αν δεν έχεις φίλο, είσαι μ' ένα χέρι»·

- *από μακριά και φίλοι*, βλ. συνηθέστ. *από μακριά κι αγαπημένοι*, λ. αγαπημένος·

- *από μπρος φίλος κι από πίσω σκύλος*, βλ. φρ. *μπρος φίλος και πίσω σκύλος*·

- *αφέντης ένας και πολύς, και φίλοι χίλιοι, λίγοι*, θα πρέπει κανείς να προσπαθεί να έχει όσο γίνεται λιγότερα αφεντικά και περισσότερους φίλους, γιατί οι φίλοι είναι πάντοτε χρήσιμοι: «εγώ ξεκαθάρισα μέσ' στη ζωή μου ένα απ' τα πιο βασικά πράγματα που είναι, αφέντης ένας και πολύς, και φίλοι χίλιοι, λίγοι»·

- *γιατρό μη διαλέγεις φίλο σου, αλλά τον καλύτερο*, βλ. λ. [γιατρός](#)·

- *δείξε μου το φίλο σου, να σου πω ποιος είσαι*, βλ. φρ. *πες μου ποιος είναι ο φίλος σου, να σου πω ποιος είσαι*·

- *δεν είμαι φίλος (+ γενική)*, **α.** (για ορισμένα φαγητά ή ποτά) δεν το προτιμώ, δε μου αρέσει: «δεν είμαι φίλος του μουσακά, γιατί είναι βαρύ φαγητό και μου δημιουργεί προβλήματα στο στομάχι || δεν είμαι φίλος της βότκας». **β.** (γενικά) δε μου αρέσει, δε με συγκινεί κάτι: «δεν είμαι φίλος των ταξιδιών || δεν είμαι φίλος των μπουζουκιών»·

- *δοκίμαζε τους φίλους σου, όταν σε βρίσκει η φτώχεια*, ο πραγματικός ο φίλος φαίνεται όταν βρισκόμαστε σε δύσκολη κατάσταση και μάλιστα οικονομική: «όταν έχεις λεφτά μάτσο οι φίλοι γι' αυτό, δοκίμαζε τους φίλους σου, όταν σε βρίσκει η φτώχεια»·

- *είπα την αλήθεια στο φίλο μου κι έγινε εχθρός μου*, βλ. λ. [αλήθεια](#)·

- *έχω φίλη*, (για άντρες) έχω ερωμένη: «τριγυρνώ με διάφορες, επειδή δεν έχω μόνιμη φίλη»·

- *έχω φίλο*, (για γυναίκες) έχω ερωμένο: «μα είναι δυνατό να μην έχεις φίλο κοτζάμ γυναίκα;». (Λαϊκό τραγούδι: *έμαθα πως έχεις φίλο, πονηρή σουπιά, πριν να παίξουμε και ξύλο, μάζεψέ τα πια*)·

- *με το φίλο, φίλο κάνεις και μ' ένα φίλο τονε χάνεις*, δηλώνει το ευμετάβλητο των ανθρώπων σχέσεων·

- *μια του φίλου, δυο του φίλου, τρεις και η κακή του μέρα ή μια του φίλου, δυο του φίλου, τρεις και την κακή του*

μέρα, αυτός που εκ συστήματος προσποιείται σε κάποιον το φίλο με μόνο σκοπό να τον εκμεταλλεύεται, έρχεται η στιγμή που αποκαλύπτεται ο ρόλος του και αποπέμπεται οριστικά·

- *μπρος φίλος και πίσω σκύλος*, λέγεται για διπρόσωπο άτομο που, όταν είμαστε παρόντες, παριστάνει το φίλο, ενώ, όταν αποχωρούμε, μηχανεύεται το κακό μας: «μη μου παριστάνεις τον καλό, γιατί ξέρω πως είσαι μπρος φίλος και πίσω σκύλος». Συνών. *μπροστά σου απλώνει χαλιά, πίσω σου ανοίγει λάκκους*·

- ο διπρόσωπος ο φίλος είναι *φίδι κολοβό*, βλ. λ. [φίδι](#)·

- ο φίλος που αγαπά, *δαγκάνει*, ο φίλος που αγαπά πραγματικά τον φίλο του, τον ελέγχει αυστηρά για τις πράξεις του: «δε θέλω να του χαϊδεύω τ' αφτιά μόνο και μόνο για να μην τον στενοχωρήσω, γιατί ο φίλος που αγαπά, δαγκάνει»·

- ο φίλος στην ανάγκη φαίνεται, η έμπρακτη απόδειξη της φιλίας είναι η συμπαράσταση στις δύσκολες στιγμές: «ο φίλος στην ανάγκη φαίνεται, γιατί, όταν δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα, όλοι φίλοι είναι!»·

- οι καλοί λογαριασμοί κάνουν τους καλούς τους φίλους, βλ. λ. [λογαριασμός](#)·

- όποιος έχει φίλο εκλεκτό, έχει μεγάλο θησαυρό, δηλώνει πως ο καλός ο φίλος είναι μεγάλο απόκτημα: «ανάμεσα σε χρήμα και σ' ένα καλό φίλο επιλέγω το φίλο, γιατί όποιος έχει φίλο εκλεκτό, έχει μεγάλο θησαυρό»·

- όταν έχεις τέτοιους φίλους, τι τους θέλεις τους εχθρούς! ειρωνική παρατήρηση σε κάποιον του οποίου οι φίλοι του συμπεριφέρονται περισσότερο εχθρικά παρά φιλικά. (Λαϊκό τραγούδι: *όταν έχεις τέτοιους φίλους, τι τους θέλεις τους εχθρούς, ο Θεός να σε φυλάει από φίλους γκαρδιακούς*)·

- *πες μου ποιος είναι ο φίλος σου, να σου πω ποιος είσαι*, ο κοινωνικός μας περίγυρος, η επιλογή των φίλων μας, διαμορφώνει και το χαρακτήρα μας, δείχνει και το ποίον μας·

- τέτοιος φίλος, τέτοια πίτα, βλ. λ. [πίτα](#)·

- *την έπιασε φίλη*, (για άντρες) δημιούργησε μαζί της ερωτικό δεσμό: «ήταν από καιρό ερωτευμένος μαζί της, ώσπου στο τέλος κατάφερε και την έπιασε φίλη»·

- το γεμάτο πορτοφόλι έχει πολλούς φίλους, βλ. λ. [πορτοφόλι](#)·

- το μπαστούνι για τους σκύλους κι η ψωλή είναι για τους φίλους, βλ. λ. [ψωλή](#)·

- το φίδι φίλος δεν πιάνεται, βλ. λ. [φίδι](#)·

- *τον έπιασε φίλο*, (για γυναίκες) δημιούργησε μαζί του ερωτικό δεσμό: «ήταν από καιρό ερωτευμένη μαζί του, ώσπου στο τέλος κατάφερε και τον έπιασε φίλο». (Λαϊκό τραγούδι: *μου ρίχνεσαι χωρίς ντροπή, για να με ξελογιάσεις και φίλο να με πιάσεις, μαζί σου εγώ αν θα μπλεχτώ, το ξέρω θα καταστραφώ*)·

- *τον (την) κάνω φίλο (φίλη)*, συνδέομαι μαζί του (της) με φιλικό δεσμό: «όποιος είναι καλός και τίμιος, τον κάνω φίλο». (Λαϊκό τραγούδι: *όποιος θα σου δώσει ξύλο, από εχθρό τον κάνω φίλο*)·

- φίλοι της κούπας, βλ. λ. κούπα·

- φίλοι της ταβέρνας, βλ. λ. ταβέρνα·

- φίλοι του καφενείου, βλ. λ. καφενείο·

- φίλοι του μπαρ, βλ. λ. μπαρ·

- φίλοι του ποτηριού, βλ. λ. [ποτήρι](#).

- φίλοι φίλοι, αλλά δεν τρώμε απ' το ίδιο το σταφύλι, λέγεται στην περίπτωση που παρά το φιλικό δεσμό δυο ατόμων, σε θέματα χρημάτων ή άλλων απολαβών υπάρχει μόνο το προσωπικό συμφέρον.

- φίλοι φίλοι, καριοφίλι, βλ. λ. [καριοφίλι](#).

- χίλιοι φίλοι τίποτα, όταν εχθρός είναι ένας, βλ. λ. [εχθρός](#).

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας